

การศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็น
สำหรับผู้สูงอายุประเทศไทยในยุคดิจิทัล

A STUDY OF NEEDED SKILLS AND COMPETENCIES
FOR THE ELDERLY IN THAILAND IN THE DIGITAL AGE

กรกมล จิ่งสำราญ¹, สุชาดา กลางสอน², สิริกานต์ แก้วคงทอง^{3*},
จุฑามาส ตั้งจิตบำรุง⁴, วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา⁵, วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา⁶,
สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล⁷ และระวี จูฑศฤงศ์⁸

Kornkamol Chuengsamran¹, Suchada Klangsorn²,
Sirikarn Keawkongthong^{3*}, Jutamas Tangjitbumrung⁴,
Wirathep Pathumcharoen⁵, Worarat Pathumcharoen⁶,
Suwithida Charungkaittikul⁷, and Ravee Chudasring⁸

¹ นักวิชาการศึกษานำนานการพิเศษ สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนารการเรียนรู้
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

²⁻⁴ นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนารการเรียนรู้
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

⁵⁻⁷ รองศาสตราจารย์ ดร., ประจำภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิตและศูนย์วิจัยและ
พัฒนารการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁸ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ประจำภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิตและศูนย์วิจัยและ
พัฒนารการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* Corresponding author, e-mail: sirikarn.keawkongthong@gmail.com

Received date: March 14, 2023

Revised date: July 12, 2023

Accepted date: July 14, 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุประเทศไทยในยุคดิจิทัล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุประเทศไทยในยุคดิจิทัล การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาและเก็บข้อมูลด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนการวิจัย ได้แก่ การทบทวน วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะ สมรรถนะของผู้สูงอายุในต่างประเทศและประเทศไทย เครื่องมือที่ใช้ คือ ประเด็นการสนทนากลุ่มแบบวิเคราะห์เอกสาร จากนั้นทำการตรวจสอบและยืนยันทักษะ สมรรถนะ และแนวทางผ่านความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมจากภาคีที่ทำงานด้านผู้สูงอายุ ตลอดจนตัวแทนผู้สูงอายุ ผลการวิจัย พบทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุประเทศไทยในยุคดิจิทัลมี 10 ทักษะ ได้แก่ 1) การวางแผนเพื่อพัฒนาตนเอง 2) สุขภาวะ 3) การรู้หนังสือและการคำนวณขั้นพื้นฐาน 4) การวางแผนและจัดการการเงิน 5) สื่อ สารสนเทศ เทคโนโลยีและดิจิทัล 6) การใช้ชีวิตในบ้านและนอกบ้านอย่างปลอดภัย 7) ความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยหรือพลเมืองตื่นรู้ 8) การเรียนรู้ตลอดชีวิต 9) การใช้ชีวิตใน

สังคม 10) การทำงานและประกอบอาชีพ โดยแต่ละทักษะมีสมรรถนะที่เป็น
ทั้งความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่ทำให้มีทักษะดังกล่าว

คำสำคัญ : ทักษะ, สมรรถนะ, ผู้สูงอายุ, ยุคดิจิทัล

Abstract

Research on a study of needed skills and competencies for the elderly in Thailand in the digital age aimed to investigate the necessary skills and competencies for the elderly in Thailand in the digital age. This research was a descriptive research and data collection was done by a qualitative method. There were research procedures including reviewing, analyzing and synthesizing information from literature and research related to skills and competency of the elderly in foreign countries and Thailand. The instruments used were focus groups discussion questions and document analysis form then validated and verified through the input of luminaries, experts, government, private and civil society agencies from the representatives of the elderly. The research findings found ten skills and competencies needed for the elderly in Thailand in the digital age including 1) planning for self-improvement, 2) well-being, 3) literacy and basic numeracy, 4) financial planning and management, 5) media information, technology and digital, 6) safe living indoors and outdoors, 7) democratic citizenship or active citizenship, 8) lifelong

learning, 9) living in society and 10) working and making a career. Each of these skills possesses different competencies involved in knowledge, abilities and characteristics that contribute to have those skills.

Keywords: Skills, Competencies, The elderly, Digital Age

1. บทนำ

ประเทศไทยในช่วงกว่า 30 ปีที่ผ่านมาเกิดความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศ จำนวนผู้สูงอายุที่มีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี นับจากปี 2537 เป็นต้นมา มีจำนวนผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 6.8 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นร้อยละ 9.4 (ปี 2545) ร้อยละ 10.7 (ปี 2550) ร้อยละ 11.8 (ปี 2553) ร้อยละ 12.2 (ปี 2554) ร้อยละ 14.9 (ปี 2557) ร้อยละ 15.07 (ปี 2559) ร้อยละ 15.45 (ปี 2560) ร้อยละ 16.73 (ปี 2562) ร้อยละ 17.57 (ปี 2563) และร้อยละ 18.94 (ปี 2565) (Department of Older Persons, 2022) ยิ่งไปกว่านั้น แนวโน้มการเกิดของประชากรไทยในปัจจุบันต่ำกว่าระดับทดแทน กล่าวคือ ประชากรมีการเกิดน้อยลง ครอบครัวส่วนใหญ่มีบุตรเพียงคนเดียว คู่สมรสใหม่ตัดสินใจไม่มีบุตรทั้งนี้ มีแนวโน้มว่าประเทศไทยจะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (Super - aged Society) ในปี พ.ศ. 2576 สำหรับแนวโน้มประชากรวัยเด็กหรือประชากรวัยเรียนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง การเป็นสังคมสูงวัยส่งผลให้อัตราการพึ่งพิงสูงขึ้น กล่าวคือ วัยแรงงานต้องแบกรับภาระ การดูแลผู้สูงวัย

เพิ่มสูงขึ้น (Office of the Education Council, 2020) ด้วยความสำคัญเรื่องโครงสร้างประชากรและการเปลี่ยนผ่านสังคมไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเตรียมกำลังคนให้มีสมรรถนะเพื่อสร้างผลิตภาพ (Productivity) ที่สูงขึ้น เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง การจัดการศึกษาจึงต้องวางแผนและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้มีทักษะและสมรรถนะสูง และปรับหลักสูตรการเรียนการสอนให้บูรณาการกับการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพร้อมรับการพัฒนาประเทศ จากการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมในวงกว้าง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอาชีพและรูปแบบการทำงาน มีทั้งอาชีพใหม่และหายไป ตลอดจนกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายมากขึ้น ทั้งนี้ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัย พบว่า ในอนาคตผู้สูงอายุจะกลายเป็นแรงงานสำคัญของภาคอุตสาหกรรม ดังนั้น ระบบการศึกษาและตลาดแรงงานควรมีการพัฒนาผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงโดยเน้นทักษะ Soft Skill เป็นสำคัญ (Montakarn Chimmamee, 2021) ซึ่งสามารถจัดกลุ่มลักษณะของทักษะที่สำคัญ (Skill Set) 4 กลุ่มทักษะ ได้แก่ (1) ทักษะเน้นการเรียนรู้และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า (2) ทักษะเน้นการสื่อสารและการประสานงาน (3) ทักษะเน้นทัศนคติด้านการบริการในการทำงาน (4) ทักษะเน้นการบริหารจัดการ และเน้นกระบวนการคิดการวางแผน และทักษะและศักยภาพของผู้สูงอายุสำหรับตลาดแรงงานในยุค Post Covid-19 เพิ่มเติม

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุประเทศไทยในยุคดิจิทัล

ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.) โดยดำเนินการร่วมกับคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในประเทศ เพื่อใช้เป็นองค์ความรู้ในการพัฒนาผู้สูงอายุประเทศไทยให้ใช้ชีวิตอยู่ในโลกยุคดิจิทัล และสังคมสูงวัยได้อย่างมีคุณภาพ รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคสังคม ในการดำเนินงานด้านนโยบายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ และเตรียมพร้อมต่อการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุประเทศไทยในยุคดิจิทัล

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาและใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ ซึ่งมีขั้นตอนการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษา ทบทวนและวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะและสมรรถนะของผู้สูงอายุในต่างประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ 6 ประเทศ เช่น ญี่ปุ่น สิงคโปร์ สหราชอาณาจักร ฟินแลนด์ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และทักษะและสมรรถนะของผู้สูงอายุในประเทศไทย

ระยะที่ 2 การสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในระยะที่ 1 เพื่อกำหนดทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุประเทศไทยในยุคดิจิทัล

สำหรับระยะที่ 1 และ 2 นั้น เอกสารที่ศึกษาใช้การเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ เอกสาร บทความทางวิชาการ หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะและสมรรถนะสำหรับผู้สูงอายุ รวมทั้งแนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะของต่างประเทศดังกล่าวและประเทศไทย โดยเลือกเฉพาะเอกสารในระหว่างปี พ.ศ. 2555 - 2565

เอกสารที่ศึกษาใช้การเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ เอกสาร บทความทางวิชาการ หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะและสมรรถนะสำหรับผู้สูงอายุ รวมทั้งแนวทางการพัฒนาทักษะและสมรรถนะของต่างประเทศดังกล่าวและประเทศไทย โดยเลือกเฉพาะเอกสารในระหว่างปี พ.ศ. 2555 – 2565

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ แบบวิเคราะห์เอกสารโดยมีการกำหนดประเด็นวิเคราะห์ ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐาน ภูมิหลัง สถานการณ์ของผู้สูงอายุ กฎหมายหรือนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล และใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)

ระยะที่ 3 การตรวจสอบและยืนยันทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุของประเทศไทยในยุคดิจิทัล โดยผ่านความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมจากภาคีที่ทำงานด้านผู้สูงอายุ และตัวแทนผู้สูงอายุ จำนวน 10 คน จากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการวิจัยหรือทำงานเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป และสมัครใจในการเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยเรียนรู้เชิญผ่านทางโทรศัพท์และทำหนังสือเชิญที่ลงนามโดยผู้วิจัยหลัก ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่ไม่

สามารถเข้าร่วมการสนทนากลุ่มได้ตามวันและเวลาที่ประสานถือเป็นการ
ออกจากการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ประเด็นการสนทนา
กลุ่มเพื่อตรวจสอบและยืนยันผลการวิจัยทักษะและสมรรถนะที่จำเป็น
สำหรับผู้สูงอายุของประเทศไทยในยุคดิจิทัล 2 ประเด็น ได้แก่ ทักษะและ
สมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ รวมถึงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ
เพิ่มเติมเกี่ยวกับทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย
ในยุคดิจิทัล ทั้ง 2 ประเด็นมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา โดยนำข้อมูลมาเรียบ
เรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ มีการตีความ และสรุปความ

4. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุประเทศ
ไทยในยุคดิจิทัล แบ่งนำเสนอผลการวิจัยเป็น 2 ส่วน คือ 1) ผลการศึกษา
ทักษะและสมรรถนะของผู้สูงอายุในต่างประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดย
สมบูรณ์ 6 ประเทศ และ 2) ผลการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็น
สำหรับผู้สูงอายุประเทศไทยในยุคดิจิทัล รายละเอียดดังนี้

1) ผลการศึกษาทักษะและสมรรถนะของผู้สูงอายุในต่างประเทศที่ เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ 6 ประเทศ

จากการศึกษา ทบทวนและวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่
เกี่ยวข้องกับทักษะและสมรรถนะของผู้สูงอายุในต่างประเทศที่เข้าสู่สังคม
ผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ 6 ประเทศ เช่น ญี่ปุ่น สิงคโปร์ สหราชอาณาจักร

ฟินแลนด์ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และทักษะและสมรรถนะของผู้สูงอายุในประเทศไทย สรุปลงตารางที่ 1

1.1) ประเทศญี่ปุ่น มุ่งเน้นทักษะการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยมีเป้าหมายเพื่อการมีงานทำหลังเกษียณที่ได้มาตรฐานและสอดคล้องกับความต้องการในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ รวมถึงเพิ่มโอกาสให้ได้รับการจ้างงานต่อเนื่องเมื่ออายุมากขึ้น ตลอดจนมุ่งพัฒนาสมรรถนะซึ่งประกอบด้วย 4 สมรรถนะ คือ (1) สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเอง เช่น การเรียนรู้ตลอดชีวิต การฝึกอบรมต่าง ๆ เพื่อการทำงานภายหลังเกษียณอายุ การวางแผนเพื่อเตรียมความพร้อม การพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยี (2) สมรรถนะด้านการดำรงตนในสังคม เช่น การมีส่วนร่วมในครอบครัวและสังคม การเข้าร่วมกลุ่มหรือเครือข่ายทางสังคม การปรับตัว (3) สมรรถนะด้านการจัดการสุขภาวะกาย/จิต เช่น การยอมรับความจริง ความเป็นอิสระ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ การสร้างคุณค่าแห่งตนเอง (4) สมรรถนะด้านการมีจิตสาธารณะ เช่น การถ่ายทอดความรู้ การบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม

1.2) ประเทศสิงคโปร์ มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะสองมิติที่สำคัญ คือ มิติด้านเศรษฐกิจ และมิติด้านการดูแลสุขภาพและสุขภาวะ โดยคำนึงถึงลักษณะของกลุ่มเป้าหมายผู้สูงอายุและบริบทเชิงพื้นที่ของประเทศสิงคโปร์ ประกอบด้วยพัฒนาใน 4 ทักษะ คือ (1) ทักษะอาชีพ เพื่อให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและการมีงานทำหลังการเกษียณ มีการพัฒนาทักษะเดิม (Upskill) และการเพิ่มเติมทักษะใหม่ (Reskill) (2) ทักษะการดำรงตนในสังคม เช่น ทักษะการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารและนันทนาการ (3) ทักษะการจัดการ

สุขภาวะกาย/จิต เช่น ทักษะด้านศิลปะ การสร้างสรรค์ การทำชีวิตให้ช้าลง
(4) ทักษะการจัดการการเงิน เช่น การวางแผนการเงิน การทำบัญชีครัวเรือน

1.3) สหราชอาณาจักร กำหนดทักษะที่ผู้สูงอายุควรมี ประกอบด้วย ทักษะทั้งด้านวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะในเชิงการทำงานและการประกอบอาชีพ ได้แก่ (1) ทักษะทางสุขภาวะ การเข้าถึงการมีสุขภาพกายและจิตที่ดี มีความสามารถในการรับรู้และเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของชีวิต มีความยืดหยุ่นและประสิทธิภาพเมื่อเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มีทักษะทางสังคม และมีทักษะในการฟื้นฟูจิตใจ (2) ทักษะการรู้หนังสือและการคำนวณขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย สมรรถนะการพูด การฟัง การอ่าน การเขียนภาษาอังกฤษ และการคำนวณพื้นฐานและการคำนวณที่ใช้ในชีวิตประจำวัน (3) ทักษะทางการเงินและสิทธิประโยชน์ ประกอบด้วย สมรรถนะการวางแผนและจัดการการเงิน การจัดการข้อมูลทางการเงินเพื่อนำมาสู่การตัดสินใจทางการเงินได้อย่างเหมาะสม (4) ทักษะทางด้านสื่อ สารสนเทศ เทคโนโลยี และดิจิทัล ตลอดจนการประยุกต์ใช้และสร้างการเปลี่ยนแปลง (5) ทักษะในการอยู่ในบ้านที่เหมาะสมและใช้ชีวิตอย่างปลอดภัย ได้แก่ การมีสมรรถนะการขับรถและใช้ถนนและทางเท้าอย่างปลอดภัย การใช้ระบบขนส่งสาธารณะ การป้องกันตนเองจากสาธารณภัยและอาชญากรรม การเรียนรู้อุปกรณ์ในบ้าน (6) ทักษะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยหรือพลเมืองต้นรู้ ประกอบด้วย สมรรถนะการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี ปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองที่ดีตามกฎหมาย (7) ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ สมรรถนะการมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ (8) ทักษะเพื่อการแสดงออกในสังคม ประกอบด้วย สมรรถนะการเข้ากลุ่มสังคม การปฏิสัมพันธ์กับบุคคล

ภายในและนอกครอบครัว ทักษะการมีส่วนร่วมในชุมชน และการเรียนรู้ระหว่างวัย (9) ทักษะการถ่ายทอดความรู้แก่สังคม ได้แก่ สมรรถนะการมีความรู้ในเรื่องที่ตนเชี่ยวชาญ และความสามารถถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ (10) ทักษะเพื่อการทำงานและประกอบอาชีพ ประกอบด้วยสมรรถนะด้านทัศนคติที่มีต่อการทำงาน การจัดการตนเอง

1.4) ประเทศฟินแลนด์ มีการกำหนดทักษะและสมรรถนะของผู้สูงอายุด้วยการนำเสนอแนวคิด “Work Ability House Model” ที่อธิบายทักษะที่จำเป็นของผู้สูงอายุว่าควรมีการพัฒนาครอบคลุมทักษะการทำงานซึ่งเชื่อมโยงกับบริบทการพัฒนาสังคม วัฒนธรรม กฎหมาย ความปลอดภัยในสังคมและการศึกษา ภายใต้สภาพการณ์ที่เปลี่ยนไป ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยสรุปทักษะของผู้สูงอายุในประเทศฟินแลนด์ ประกอบด้วย 4 ทักษะ ได้แก่ (1) ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการเรียนรู้เทคโนโลยี (2) ทักษะการเป็นพลเมืองและชุมชน มุ่งเน้นการทำคุณประโยชน์ จิตอาสา และเปลี่ยนแปลงแบ่งปันประสบการณ์ของผู้สูงอายุ (3) ทักษะการจัดการสุขภาวะกาย/จิต เช่น การเคลื่อนไหวร่างกาย การออกกำลังกายที่เหมาะสม (4) ทักษะการจัดการการเงิน เช่น การวางแผนการเงิน การทำบัญชี เพื่อการทำงานและการดำรงชีวิตหลังเกษียณอายุ

1.5) ประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ความสำคัญกับแนวคิดพลฒิพลังซึ่งเป็นแนวคิดที่แสดงถึงสุขภาวะที่สมบูรณ์ของผู้สูงอายุ และเป็นเป้าหมายของภาวะหรือคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั่วโลกที่ต้องดำเนินไปให้ถึงสรุปทักษะของผู้สูงอายุในประเทศสหรัฐอเมริกาตามแนวคิดพลฒิพลัง

ประกอบด้วย (1) ทักษะการจัดการสุขภาวะกายและจิตใจ เช่น ความเข้าใจ ข้อมูลสุขภาพ เลือกรับบริการสุขภาพในชีวิตประจำวัน ความสามารถในการตัดสินใจเลือกใช้ผลิตภัณฑ์และบริการเกี่ยวกับสุขภาพอย่างเหมาะสม (2) ทักษะการดำรงตนในสังคม เช่น ความสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ไม่เป็นภาระของครอบครัวและชุมชน (3) ทักษะการจัดการการเงิน ผู้สูงอายุต้องมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับการวางแผนทางการเงิน เนื่องจากเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของผู้สูงอายุ (4) ทักษะการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ โดยความสัมพันธ์ที่หลากหลายเป็นสิ่งที่สำคัญต่อผู้สูงอายุ และการรักษาความสัมพันธ์ดังกล่าวมักถูกระบุโดยผู้สูงอายุว่าเป็นศูนย์กลางของความเป็นอยู่ที่ดี

1.6) ประเทศออสเตรเลีย มีการกำหนดเป้าหมายสำคัญในการส่งเสริมการเป็นผู้สูงวัยเชิงบวก (Positive Aging) มีการสร้างมุมมองต่อการเป็นผู้สูงอายุว่าเป็นโอกาสและความท้าทายมากกว่ามองว่าเป็นปัญหาสังคม การเป็นผู้สูงอายุคือประโยชน์สูงสุดจากชีวิต และมีการกำหนดทักษะสำคัญของผู้สูงวัยเชิงบวก ได้แก่ (1) ทักษะในด้านความปลอดภัยในชีวิต ซึ่งต้องมีความรู้และความสามารถในการเข้าถึงและการใช้ระบบขนส่งสาธารณะและของชุมชน ทักษะในการขับขีและการเดินเท้าอย่างปลอดภัย ความรู้และทักษะในการป้องกันอาชญากรรมและเตรียมพร้อมรับมือเหตุฉุกเฉิน (2) ทักษะด้านการพึ่งตนเองและการมีสุขภาพที่ดี เช่น มีความรู้และสามารถเข้าถึงบริการด้านการดูแลผู้สูงอายุและการดูแลสุขภาพที่มีราคาเหมาะสม (3) ทักษะด้านการมีส่วนร่วมและการสื่อสารในชุมชน เช่น สามารถวางแผนชีวิตเพื่อเตรียมตัวก่อนเกษียณในการมีส่วนร่วมกิจกรรมตามความสนใจ

มีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นอาสาสมัครของชุมชน สามารถตัดสินใจดำเนินการและให้คำแนะนำในประเด็นที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อผู้สูงอายุและชุมชน

นอกจากนี้ มีการกล่าวถึงทักษะ ได้แก่ ทักษะด้านดิจิทัล ความคิดริเริ่มและนวัตกรรม ทักษะการเรียนรู้ ทักษะการคำนวณ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการวางแผนและจัดการ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการอ่าน การทำงานเป็นทีมและการเขียน ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานในปัจจุบันและอนาคตของประชากรประเทศออสเตรเลีย (Australian Skills Classification)

สำหรับประเทศไทย พบแนวโน้มทักษะที่ผู้สูงอายุพึงมี ประกอบด้วย (1) ทักษะทางสติปัญญา (2) ทักษะทางอารมณ์และสังคม (3) ทักษะทางภาษาและการสื่อสาร (4) ทักษะทางความรู้เพื่อการพัฒนาตนเองและการประกอบอาชีพ (5) ทักษะเชิงสนับสนุน ประกอบด้วย ความสามารถทางกายภาพ (6) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (7) ทักษะการอยู่ร่วมกัน ส่วนสมรรถนะที่จำเป็นของผู้สูงอายุในประเทศไทยจากการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุเพื่อพัฒนาสมรรถนะกำลังคนรองรับโลกศตวรรษที่ 21 พบว่า สมรรถนะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยสมรรถนะ 3 ด้าน ได้แก่ (1) การรู้หนังสือและความสามารถในการอ่าน (2) ความสามารถในการคิดคำนวณ (3) ความสามารถในการแก้ปัญหาภายใต้สภาพแวดล้อมที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี

2) ผลการศึกษาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุประเทศไทยในยุคดิจิทัล

จากการสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องใน
ระยะที่ 1 เพื่อกำหนดทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุประเทศไทยในยุคดิจิทัล จากนั้นตรวจสอบและยืนยันทักษะและสมรรถนะผ่านความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาค
ประชาสังคมจากภาคีที่ทำงานด้านผู้สูงอายุ และตัวแทนผู้สูงอายุ สรุปทักษะ
และสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุประเทศไทยในยุคดิจิทัล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นของผู้สูงอายุประเทศไทยในยุคดิจิทัล

ทักษะ	สมรรถนะ
1. ทักษะการวางแผนเพื่อพัฒนาตนเอง	1.1 การมีกรอบคิดในทางพัฒนา 1.2 การวิเคราะห์ตนเอง 1.3 การออกแบบแผนเพื่อพัฒนาตนเอง 1.4 การสร้างพลังใจในการพัฒนาตนเอง
2. ทักษะทางสุขภาพ	2.1 การเข้าถึงการมีสุขภาพกายและจิตที่ดี 2.2 ความสามารถในการเผชิญกับปัญหาและการเปลี่ยนแปลง 2.3 ความเห็นคุณค่าในตนเอง 2.4 การมีความฉลาดทางอารมณ์ 2.5 การมีทักษะในการฟื้นฟู 2.6 ความสามารถในการใช้เครื่องมือสมัยใหม่ในการดูแลสุขภาพ

ทักษะ	สมรรถนะ
3. ทักษะการรู้หนังสือและการคำนวณขั้นพื้นฐาน	3.1 การพูด การฟัง การอ่าน การเขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 3.2 การฟังและอ่านภาษาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ 3.3 การคำนวณพื้นฐานและการคำนวณที่ใช้ในชีวิตประจำวัน 3.4 สามารถใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันและบันทึกผลได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ
4. ทักษะการวางแผนและจัดการการเงิน	4.1 การจัดการข้อมูลทางการเงินเพื่อนำมาสู่การตัดสินใจทางการเงินได้อย่างเหมาะสม 4.2 การจัดการการเงินในแต่ละวัน 4.3 การทำบัญชีรับ-จ่าย 4.4 การวางแผนและการออมสำหรับอนาคตและการเตรียมพร้อมสำหรับอนาคตและเหตุการณ์ไม่คาดฝัน 4.5 การทำธุรกรรมการเงินแบบดิจิทัล 4.6 ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุและการทำพินัยกรรม
5. ทักษะทางด้านสื่อ สารสนเทศ เทคโนโลยี และดิจิทัล	5.1 การเข้าถึงสื่อ สารสนเทศ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย 5.2 การวิเคราะห์ วิพากษ์ และประเมินสื่อ สารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล 5.3 การสร้างสรรค์เนื้อหาและข้อมูลสารสนเทศ 5.4 การประยุกต์ใช้และสร้างการเปลี่ยนแปลง

ทักษะ	สมรรถนะ
6. ทักษะการใช้ชีวิตในบ้านและนอกบ้านอย่างปลอดภัย	6.1 ความรู้เกี่ยวกับสิทธิต่างๆ ในการเช่าซื้อ หรือการเช่าพักอาศัยในที่พักอาศัยรูปแบบต่าง ๆ หมู่บ้านสำหรับผู้สูงอายุ 6.2 การป้องกันอุบัติเหตุต่าง ๆ เมื่ออยู่ภายนอกบ้าน และใช้ถนนและทางเท้าอย่างปลอดภัย 6.3 ความสามารถในการใช้ระบบขนส่งสาธารณะ ความรู้เกี่ยวกับการได้รับการอุดหนุนในการเดินทาง 6.4 ความรู้และความสามารถในการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกของพื้นที่และสถานที่สาธารณะ 6.5 การป้องกันตนเองจากการถูกทำร้ายจากคนในครอบครัวและนอกครอบครัวจากสาธารณภัยและอาชญากรรม และการเตรียมพร้อมรับมือเหตุฉุกเฉิน 6.6 ความเข้าใจในเรื่องลักษณะของบ้าน ผลิตภัณฑ์และเครื่องใช้ภายในบ้านที่ใช้หลักการออกแบบอย่างเท่าเทียมและเหมาะสม 6.7 ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายในชีวิตประจำวัน
7. ทักษะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยหรือพลเมืองต้นรู้	7.1 การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี 7.2 การดำรงตนอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดีงาม 7.3 การมีจิตอาสาหรือจิตสาธารณะ 7.4 การไม่นิ่งดูดายต่อปัญหา 7.5 การมีสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม

ทักษะ	สมรรถนะ
8. ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต	8.1 การมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ 8.2 การมีแรงจูงใจใฝ่เรียนรู้ 8.3 การมีความสามารถในการเรียนรู้ 8.4 การมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง 8.5 การมีความสามารถในการสื่อสาร
9. ทักษะการใช้ชีวิตในสังคม	9.1 ความสามารถในการวางแผนชีวิตเพื่อเตรียมตัวก่อนเกษียณในการมีส่วนร่วมกิจกรรมตามความสนใจ 9.2 การเรียนรู้ระหว่างวัยและการรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว 9.3 การประนีประนอมต่อรองกับคนรุ่นใหม่ 9.4 การเข้าสังคมโดยการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกครอบครัว 9.5 ความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม 9.6 การมีส่วนร่วมในชุมชน 9.7 การมีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นอาสาสมัครในด้านต่าง ๆ ในชุมชน 9.8 ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์

ทักษะ	สมรรถนะ
10. ทักษะเพื่อ การทำงานและ ประกอบอาชีพ	10.1 การมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน
	10.2 ความสามารถในการวางแผนเพื่อการพัฒนา ตนเองเพื่อการทำงานพิเศษ การทำงานต่อเนื่องหรือ การเปลี่ยนอาชีพใหม่
	10.3 ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
	10.4 ความรู้ทางคณิตศาสตร์พื้นฐานเพื่อการทำงาน ความสามารถในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน
	10.5 ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษหรือภาษา อื่นเพื่อการทำงานและประกอบอาชีพ
	10.6 ความสามารถในการใช้อุปกรณ์สำนักงาน
	10.7 ความสามารถในการใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยี เพื่อรองรับการทำงานจากบ้าน
	10.8 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการผลิต
	10.9 ความสามารถในการคิดเพื่อพัฒนาการทำงาน
	10.10 ความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการ
	10.11 ความสามารถในการทำงานหลายอาชีพ
	10.12 การป้องกันความเสี่ยงจากการประกอบอาชีพ

จากตารางที่ 1 ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 10 ทักษะ ได้แก่ (1) การวางแผนเพื่อพัฒนาตนเอง (2) สุขภาวะ (3) การรู้หนังสือและการคำนวณขั้นพื้นฐาน

(4) การวางแผนและจัดการการเงิน (5) สื่อ สารสนเทศ เทคโนโลยีและดิจิทัล (6) การใช้ชีวิตในบ้านและนอกบ้านอย่างปลอดภัย (7) ความเป็นพลเมือง ประชาธิปไตยหรือพลเมืองตื่นรู้ (8) การเรียนรู้ตลอดชีวิต (9) การใช้ชีวิตในสังคม (10) การทำงานและประกอบอาชีพ

5. อภิปรายผลการวิจัย

ทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุประเทศไทยในยุคดิจิทัลล้วนเป็นทักษะและสมรรถนะที่ทั้ง 6 ประเทศ ได้แก่ ญี่ปุ่น สิงคโปร์ สหราชอาณาจักร ฟินแลนด์ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย รวมถึงประเทศไทย ให้ความสำคัญและใช้พัฒนาผู้สูงอายุในประเทศให้สามารถดำรงอยู่ในยุคดิจิทัล และสังคมสูงวัยได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับนักวิชาการ นักคิดหลายท่านที่กล่าวถึงความสำคัญของทักษะดังกล่าวและควรพัฒนาให้เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ ดังนี้

(1) ทักษะการวางแผนเพื่อพัฒนาตนเอง ช่วยพัฒนาให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้และการทำงานต่าง ๆ เนื่องจากช่วยให้ผู้สูงอายุเรียนรู้และทำสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเป้าหมาย เรียนรู้เพื่อการรู้จริง ใช้ความมุ่งมั่นพยายามในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชอบเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีความมั่นใจว่าจะเป็นบุคคลที่เรียนรู้ตลอดชีวิต (Heslin, 2021)

(2) ทักษะทางสุขภาพมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากปัญหาด้านการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังในกลุ่มผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทั้งที่สามารถป้องกันได้หากมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพที่เหมาะสม รวมถึงการพบโรคไม่ติดต่อเรื้อรังและโรคเมเรียมต่าง ๆ ที่กำลังเป็นปัญหาของผู้สูงอายุ นอกจากนี้

ตั้งแต่ปี พ.ศ.2562-2565 พบปัญหาการเจ็บป่วยด้วยโรคติดเชื้อที่สำคัญในผู้สูงอายุ ได้แก่ Covid-19 ที่มีการแพร่ระบาดเป็นวงกว้างทั่วโลก ในประเทศไทยตลอดปี พ.ศ. 2564 มีผู้สูงอายุติดเชื้อจำนวนทั้งสิ้น 141,401 คน ซึ่งถือเป็นจำนวนที่มากและเป็นตัวเลขที่น่ากังวลเป็นอย่างยิ่ง (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2565)

(3) ทักษะการรู้หนังสือและการคำนวณขั้นพื้นฐาน เป็นทักษะและสมรรถนะสำคัญในการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้และทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ และควรพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สอดคล้องกับ UNESCO (2017) ที่ว่าทักษะการอ่านออกเขียนได้และการมีพื้นฐานการคำนวณ ซึ่งรวมไปถึงความสามารถทางดิจิทัลด้วย เป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ทุกคนจำเป็นต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

(4) ทักษะการวางแผนและจัดการการเงิน เนื่องจากผู้สูงอายุต้องมีเงินเพื่อใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตจนกว่าจะสิ้นอายุขัย หรือใช้จ่ายในยามฉุกเฉินหรือเพื่อรักษาพยาบาลยามเจ็บป่วย ดังที่ Sirilamduan (2019) กล่าวว่า ก่อนที่จะถึงวัยสูงอายุหรือเกษียณการทำงานต้องสำรวจว่าตนเองนั้นมีเงินเพียงพอกับค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตหรือไม่ ทั้งค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เช่น ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ค่าทำบุญ ค่าพาหนะและการเดินทาง และค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น การวางแผนทางการเงินจึงมีความสำคัญมาก

(5) ทักษะทางด้านสื่อ สารสนเทศ เทคโนโลยี และดิจิทัล ซึ่งการมีทักษะและสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาภาวะพลัดพรากของผู้สูงอายุ ดังที่ Svobodová and Hedvičáková (2017) กล่าวถึงความสำคัญของเทคโนโลยีที่พัฒนาให้ผู้สูงอายุมีพลังและคุณภาพสู่ภาวะพลัดพรากและสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ บนโลกออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(6) ทักษะในการอยู่ในบ้านที่เหมาะสมและใช้ชีวิตอย่างมั่นคงปลอดภัยเป็นอีกหนึ่งทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ โดยหากสามารถปรับสภาพแวดล้อมให้เป็นพื้นที่ปลอดภัย เหมาะสมกับการใช้ชีวิตประจำวัน และไม่ก่อให้เกิดอันตรายกับผู้สูงอายุ โอกาสการเกิดอุบัติเหตุก็จะลดลงแนวโน้มที่ผู้สูงอายุจะมีชีวิตที่ยืนยาวก็จะเพิ่มขึ้น ลดการพึ่งพาผู้อื่นลง และใช้ชีวิตอย่างมีความสุข (Department of Older Persons, n.d.)

(7) ทักษะของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยหรือพลเมืองตื่นรู้ โดยการเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นและตื่นรู้มักมีความเชื่อมโยงกับการรู้เท่าทันสื่อ โดย Silver (2009) ระบุว่า การรู้เท่าทันสื่อเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างเสริมพลเมืองตื่นรู้ มีเสรีภาพในการเข้าถึงและเลือกรับข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้มีข้อมูลที่เพียงพอต่อการใช้ชีวิตและตัดสินใจ ทั้งยังสามารถปกป้องตนเองและผู้อื่นจากสารที่เป็นอันตราย มุ่งร้าย หรือไม่พึงประสงค์ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยผู้สูงอายุ

(8) ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ชีวิตสูง รู้ว่าตนเองต้องการและสนใจในสิ่งใด รวมถึงเป็นผู้นำของตนเองและต้องการความเป็นอิสระ ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ให้กับผู้สูงอายุควรมีความแตกต่างจากการจัดการเรียนรู้ทั่วไป ต้องมีความเข้าใจในลักษณะธรรมชาติในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ และควรเป็นรูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต (The Office of National Higher Education Science Research and Innovation Policy Council, 2020)

(9) ทักษะการใช้ชีวิตในสังคม เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการทักษะความรู้ที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตให้เท่าทันต่อสถานการณ์โลกหรือ

สังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้มีความรู้และสามารถปรับตัวใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข (Ratana-Ubol, 2011)

(10) ทักษะเพื่อการทำงานและประกอบอาชีพที่ผู้สูงอายุพึงมี ซึ่งสอดคล้องกับ The Office of National Higher Education Science Research and Innovation Policy Council (2020) ที่ว่า ผู้สูงอายุบางส่วนมีความต้องการรายได้เพื่อการยังชีพ จึงต้องการความรู้เพิ่มเติมสำหรับประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำธุรกิจ ดังนั้นการฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถประกอบอาชีพได้จึงมีความจำเป็น

6. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

(1) ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

(1.1) การพัฒนาทักษะและสมรรถนะผู้สูงอายุควรใช้บทบาทหน้าที่ที่มีอยู่ของหน่วยงานภาครัฐเป็นตัวขับเคลื่อนอย่างเต็มประสิทธิภาพ รวมทั้งกำหนดแนวทางในการปรับปรุงการขับเคลื่อนให้ภาครัฐสามารถดำเนินงานได้อย่างเต็มที่

(1.2) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ควรนำผลการวิจัยพิจารณาดำเนินการและผลักดันให้เกิดการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยต่อไป

(1.3) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ควรนำผลการวิจัยเผยแพร่ให้หน่วยงานภาครัฐและผู้เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่นพิจารณารูปแบบที่เหมาะสมกับการดำเนินงานตามสภาพจริง เพื่อนำไปปรับประยุกต์ใช้ตามบริบทเชิงพื้นที่ต่อไป

(2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

(2.1) ควรนำผลการศึกษาวิจัยทักษะและสมรรถนะมาวิเคราะห์ตัวบ่งชี้ คำนิยามหรือคำอธิบายเพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าใจได้ง่าย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริง รวมทั้งจัดทำเครื่องมือในการวัดทักษะและสมรรถนะทั้งในเชิงปริมาณหรือคุณภาพ

(2.2) ควรศึกษาวิจัยทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นของผู้สูงอายุเพิ่มเติม โดยพิจารณาแบ่งจากหลายมิติ เช่น แบ่งตามช่วงอายุ เช่น วัยต้นวัยกลาง และวัยปลาย หน้าที่ อาชีพ ระดับการศึกษา อาการเจ็บป่วย พื้นที่เมืองหรือชนบท ช่วงเวลาปัจจุบันกับอนาคต

(2.3) ควรมีการทำวิจัยนำร่องการพัฒนาเมืองแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะและสมรรถนะของผู้สูงอายุ

7. กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่างสำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ซึ่งทุนดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อพัฒนา นโยบาย แผน มาตรฐานการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีทิศทางชัดเจนซึ่งมาจากความร่วมมือของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

8. เอกสารอ้างอิง

- Department of Older Persons. (n.d.). *A set of knowledge on self-care and potential development for the elderly stability in life*. Retrieved 12,05 2022, from https://www.dop.go.th/download/formdownload/th1529476181-813_0.pdf
- Department of Older Persons. (2022). *Older statistics*. Retrieved 12,06 2022, from <https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/1767>
- Heslin (2021). *Does a growth mindset enable successful aging?. Work, Aging and Retirement*, 7(2), 79-89. Retrieved 12,06 2022, from <https://doi.org/10.1093/workar/waaa029>
- Montakarn Chimmamee (2021). *Developing work skills (RE-SKILL and UP-SKILL) to secure income for the elderly*. Foundation of Thai Gerontology Research and Development institute.
- The Office of National Higher Education Science Research and Innovation Policy Council. (2020). *Promoting Life Long Learning for transformation and global crisis*. Retrieved 12,05 2022, from <https://www.nxpo.or.th/th/report/9976/>
- Office of the Education Council (2020). *The National Scheme of Education B.E. 2560-2579 (2017-2036)*. Retrieved 12,06 2022, from <http://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/1540-file.pdf>

- Ratana-Ubol (2011). *Education and lifelong learning of the Thai elderly*. Foundation of Thai Gerontology Research and Development institute.
- Silver, A. (2009). A European approach to media literacy: Moving toward an inclusive knowledge Society. In Divina F. & Jordi T. (Eds.), *Mapping Media Education Policies in the World: Visions, Programmes, and Challenges* (pp. 11-13). The United Nations-Alliance of Civilizations in co-operation with Grupo Comunicar.
- Sirilamduan (2019). *Pre-retirement financial planning guideline*. Ubon Ratchathani University.
- Svobodová, L., & Hedvičáková, M. (2017). The use of the social networks by elderly people in the Czech Republic and other countries V4. In A. K. Kar et al. (Eds.), *Digital Nations – Smart Cities, Innovation, and Sustainability* (pp. 50–60). Conference on e-Business, e-Services and e-Society. Retrieved 12,05 2022, from https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-68557-1_6
- UNESCO. (2017). *Literacy and numeracy from a lifelong learning perspective*. Retrieved 12,06 2022, from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247094>